

NGVA Jaarvergadering? Ja, dat ook, maar vooral: Aquacultuur 30 jaar!

Door Jan Willem Henfling

Slim van dat bestuur om te beginnen met een ALV, als de vele aanwezige leden afgekomen zijn op het minisymposium om te vieren dat dit blad 30 jaar bestaat. Wie durft dan nog indringende vragen stellen? Wat ook hielp is dat de kandidaat voorzitter de vergadering van meet af aan strak in de hand hield en vrijwel onopgemerkt zichzelf benoemde. Belangrijkste vaststelling: na enkele moeizame jaren is het bestuur verjongd en trappend van ongeduld om de vereniging naar nieuwe hoogten te stuwten. En, de voorzitter van de kascommissie (Hans Boon) trad af na zijn 15de goedkeuringsverklaring, verpakt in een toespraak met voldoende zakelijke maar vooral vrolijke en cabaretseke elementen. Voor de lezers van dit blad is belangrijk te vermelden dat de vergadering akkoord ging met de voorgestelde verlaging van de verschijningsfrequentie van *Aquacultuur* naar 4 nummers per jaar. Wat de aquacultuur in Nederland betreft is dit in veel opzichten een bijzonder jaar, want ook de vakgroep Visteelt & Visserij in Wageningen jubileert (40 jaar jong, zie elders in dit nummer).

Met een nieuwe voorzitter is het bestuur anno 2016 weer compleet. Van links naar rechts: André van der Lee, Michiel Franssen, Jeroen Schuphof, Herma Klein en Ruud van den Berg.

De activiteitencommissie onder leiding van Ruud van den Berg organiseerde het symposium met NGVA erelid Jos Scheerboom en René Remmerswaal als publiekstrekkers. Verleden, heden en toekomst van de Nederlandse aquacultuur werden in de schijnwerpers gezet. Tot slot gaf Wilbert Schermer Voest (vertegenwoordiger van het ministerie van Economische Zaken) een toelichting op het recent geopende subsidieprogramma voor innovatie in de visserij en visteelt.

Het begin van het genootschap visteelt

Jos Scheerboom werkte in de jaren 70 in Wageningen als bioloog bij de vakgroep Veehouderij met koeien maar hij moest ook af en toe kijken naar problemen bij varkens, geiten en ... vissen. Toeval en zijn nieuwsgierigheid werkten samen en zo ontmoette hij Sietze Leenstra, die in die tijd karpers teelde ten behoeve van het immuniteitsonderzoek bij de vakgroep Experimentele Diermorphologie en Celbiologie. Visteelt leek rond 1980 geen serieuze optie in Nederland, want daarvoor waren (dacht men toen nog) meren, baaien en zeer grote vijvers nodig. De samenwerking tussen Scheerboom en Leenstra, begonnen rond 1980, was vruchtbaar en blijvend. Vastgesteld werd door de spreker dat die samenwerking en andere toevalligheden, naast creativiteit en tegendraads doorzetten, samenspannen om Wageningen als kenniscentrum voor visteelt op de kaart te zetten. Nederland is nu daardoor een internationale speler van formaat in de intensieve visteelt en een belangrijke leverancier van RAS systemen, ondanks de beperkte omvang van de nationale productie.

Toevalligheden die Scheerboom benoemde waren op de eerste plaats de inzet en het observatievermogen van Leenstra die er, met de hulp van emeritus hoogleraar Wim van Muiswinkel, in slaagde om jaar rond

Jos Scheerboom

ziektevrije karpers te produceren voor onderzoek in Wageningen en aan andere Europese universiteiten. Het aquarium van Artis gebruikte voorlopers van biologische recirculatiesystemen om vissen te houden. Palingtelers merkten dat je ondermaatse paling kon afmesten in dat soort systemen en Arie de Bondt (oprichter van Hesy) zag rond 1980 ook al de mogelijkheden om het lozen van vuil water enorm te verminderen door recirculatie via (micro)biologische filters. Die gesloten systemen bleken enorme voordelen te hebben bij de bestrijding van ziekten en parasieten. Zo had je rond 1985 al de voorlopers van de RAS systemen die nu wereldwijd worden geïnstalleerd door bedrijven als Hesy en ACE. Omstreeks 1977 kwam Herre Hogendoorn uit Afrika thuis met wat meervallen, die hij wilde kweken voor verder onderzoek. In de bakken van Leenstra deden ze het zo goed dat dit reeds in 1985 zou leiden tot de "Junus-dag" in

Vergadering van de NGvA redactiecommissie, rond 2000. Van links naar rechts: Vincent van Ginneken, Aldin Hilbrands, Iris van Dijk, John van Dooren, Herma Klein, Wim van Eijk en Olga Haenen. De foto is gemaakt door Jos Scheerboom.

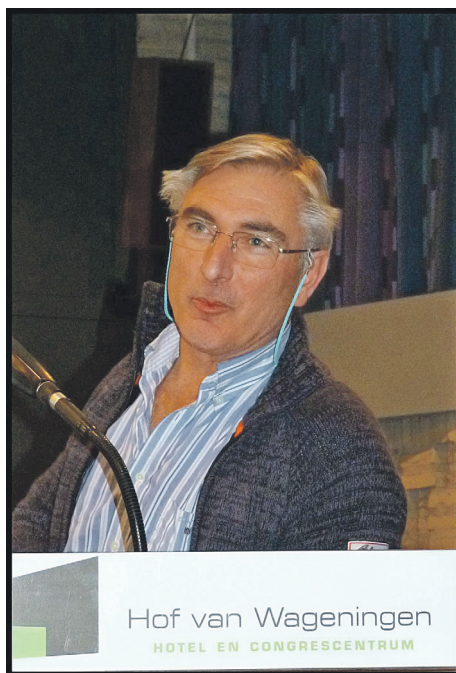
Wageningen. Honderden ondernemers kwamen horen of de Afrikaanse meerval in hun bedrijf gekweekt zou kunnen worden. Er ontstond prompt een “boom” en 10 jaar later helaas ook een “bust” cyclus in de Nederlandse meervalproductie, maar intussen vermeerderde de kennis en ervaring met steeds professionelere en efficiëntere RAS systemen. De inzet van Scheerboom en verschillende van zijn eerste leerlingen heeft er aan bijgedragen dat er nu jaarlijks honderdduizenden tonnen Carias in Indonesië worden geproduceerd en ook grote hoeveelheden in enkele Afrikaanse landen.

In 1984 werd de Landbouw Hogeschool tot Wageningen UR hervormd en door de reorganisatie verloor Scheerboom zijn baan in Wageningen en ook dit werd zo’n toevallige stimulans voor de Nederlandse visteelt. Hij werd aangesteld als docent visteelt in Utrecht/Houten, ging in het bestuur van de

nog zeer jonge NGVA en werd redactielid van Aquacultuur. Naar eigen zeggen leerde hij door al die activiteiten, de vragen van zijn leerlingen en het blijvende contact met Leenstra wat visteelt in intensieve systemen kan betekenen. Scheerboom illustreerde zijn betoog met veel foto’s genomen tijdens de afgelopen 30 jaar en zo ontmoetten we de mensen die bijdroegen aan de ontwikkeling van de Nederlandse aquacultuur. Op een gedeelte tweede en derde plaats qua invloed op de Nederlandse aquacultuur plaatste hij Willy Fleuren en Arie de Bondt (kennelijk gaf hij Leenstra een eerste plaats). Maar deze kampioenen worden onmiddellijk gevolgd door een sterk peloton met Johan Verreth, Jan van Rijsingen, Magnus van der Meer, Hans Koomen, René Remmerswaal, Jan Boon (overleden in 1995) en vele anderen die we op tientallen dia’s veel te snel zagen langskomen.

ACE

René Remmerswaal zit ook al zo lang in het vak dat hij aan de hand van zijn ervaringen de 30 jarige ontwikkeling van de RAS technologie kan illustreren. In 1986 liep hij een stage visteelt in Wageningen en sedert 1989 leidt hij Aquaculture Consultancy & Engineering (ACE) dat wereldwijd visteelt-bedrijven installeert. Kort samengevat: toen hij begon was het een kwestie van “trial and error” om na een jaar soms enkele tonnen paling of meerval te produceren. Inmiddels heeft hij met ACE wereldwijd (in meer dan 20 landen) bedrijven geïnstalleerd die zo’n 20 verschillende vissoorten, algen, schaal en schelpdieren op industriële schaal produceren. De nieuwe uitdagingen zijn nu energie efficiency en duurzaamheid. Enkele van de teksten uit het verhaal van

René Remmerswaal

30 jaar aquacultuur, citaten van Rene Remmerswaal

Teeltsoorten

- van paling, meerval, forel en karper naar tarbot, zeebaars, zeebrasem en inmiddels tientallen soorten

Techniek

- van veelvoud aan technische oplossingen tot een kleiner pakket functionaliteit
- van ‘trial and error’ naar meer begrip
- van ‘off-the-shelf’ naar ‘purpose built’

Kennis en communicatie

- van boeken tot Google
- van telex tot smartphone
- van ruitjespapier tot Excel

Nederlandse ‘stakeholders’

- van een paar kwekerijen naar 60-70 en terug
- van kleine voerproducenten tot wereldspelers
- van enthousiastelingen tot ‘professionals’

Markt

- van viswinkel en viskraam naar supermarkt en groothandel
- van hele vis tot kant-en-klare maaltijd

Toekomst

- export van kennis en aquacultuur inputs
- van productie naar verwerking en handel
- van concurrenten tot concullegas tot teamspelers

en nog even spannend en leuk!

Wilbert Schermer Voest

Remmerswaal reproduceren wij met zijn instemming, omdat ze zijn betoog en de historie van de sector beter samenvatten dan welk verslag dan ook.

Remmerswaal besloot vol overtuiging en vertrouwen met een toast op de volgende 30 jaar.

Het ministerie van EZ

Wilbert Schermer Voest van het Ministerie van Economische Zaken presenteerde, mede namens Gita Mahabir (eveneens aanwezig), een overzicht van de uitdagingen die het laatste innovatieproject visserij en visteelt te bieden zou moeten hebben. Via EZ is € 3 miljoen Brussels geld beschikbaar voor “Versterking duurzame aquacultuur”, waarbij duurzaamheid wordt beoordeeld op “de bijdrage aan milieu, gezondheid, dierenwelzijn en economisch rendement”. De vereiste innovaties kunnen betrekking hebben op “Productontwikkeling, kweek van soorten voor nichemarkten, nieuwe kweektechnieken (o.a. verbeterd uitgangsmateriaal)” en uiteraard vraagt EZ om “Marktkansen en marktperspectieven!” (dat uitroepeten stond heel nadrukkelijk op de dia).

Het probleem gaat worden (zo vermoedt de auteur van dit verslag) dat de subsidie wordt verstrekt aan middelgrote en kleine bedrijven in tranches van zo’n € 500.000 per project (met minimaal € 700.000 subsidiabele kosten). Want, in de woorden van Schermer Voest: “het beoordelen van een groot project is evenveel werk als dat van een klein project, dus we kozen voor ons gemak”. Aanvragen kunnen worden ingediend tussen 1 april en 30 juni, een lekker ruim tijdslot voor kleine bedrijven die wel partners zullen moeten zoeken om risicovolle innovatie te bedenken ter waarde van minimaal € 700.000. Uiteraard moet het projectplan gedetailleerd worden ingediend, krijgt de aanvrager technische en wetenschappelijke begeleiding en worden stevige eisen gesteld aan een nauwkeurige projectadministratie. Uiteraard zullen de gedetailleerde innovaties via de website van EZ beschikbaar worden gesteld aan alle andere bedrijven.

Geen van de aanwezigen leek verbaasd dat aan het eind van de discussie, op een laatste vraag uit de zaal, Rene Remmerswaal opmerkte dat hij en de meeste van zijn collega’s niet zo gelukkig zijn met dergelijke subsidieprogramma’s. Ze schieten hun doel voorbij, want investeerders zijn terughoudend zo kort na de economische crisis. Welk klein bedrijf kan zich nu permitteren om in risicovolle innovatie te investeren als het om dit soort enorme bedragen moet gaan? En die kennis ook nog eens te gaan delen met alle concurrenten wereldwijd?

Hoe dan ook: de drie presentaties waren voer voor een heftige en geanimeerde discussie, die in de kelderbar pas goed losbarstte. Het was en bleef geanimeerd en feestelijk tot in de kleine uurtjes en om het Remmerswaal na te zeggen: we zijn klaar voor de volgende 30 jaar.